

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

De hogere weg

kerkelijk leven

Er is een weg die hoger gaat dan al onze gedachten.

Hoger ook dan al onze discussies.

Hoger dan alle nieuwigheid en het wantrouwen daarbij.

Een begaanbare weg, met steeds meer zicht.

De vraag is: gaan we die weg?

Kennen we die eigenlijk wel?

Hoe wordt die gewezen?

Bijbelse woorden

‘De hogere weg’ doet denken aan woorden van Jesaja. De profeet roept mensen weg van alles wat teleurstelt, waaraan geld wordt uitgegeven zonder werkelijk nut. Omdat het leven een geschenk is van God! Niet voor geld te koop. Daardoor gaat in Gods rijk alles anders, volgens andere waarden en maatstaven. In dat kader klinken de woorden:

*Want zo hoog als de hemel is boven de aarde,
zo ver gaan mijn wegen jullie wegen te boven,
en mijn plannen jullie plannen.*

(Jes. 55:9)

B. Luiten ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten
De hogere weg 177

Meditatief - A.M. de Hullu
Wees blij! 181

Wandelen met God - B. Luiten
Voorschot 182

Achtergronden - R.R. Roth
Onmondigen aan het
Heilig Avondmaal (2) 184

Opvoeding en onderwijs - J.J.D. Baas
De beste opvoeding ter wereld 186

Lied van de week- A. de Heer
Wees blij en kom wat dichterbij 189

Boekbespreking- J. Westert
Zoektocht naar honger
en gerechtigheid 190

Uit de kerken

Bekende woorden, die resoneren in de eerste brief van Paulus aan de gemeente te Korinthe. Een jonge, rijk gezegende gemeente, met evenwel pittige problemen en treurige tegenstellingen. Vooral over de gaven van de Geest liepen de gemoederen hoog op. De een was er gelukkig mee, de ander kon er slechts met argwaan naar kijken.

In dat kader wijst Paulus op de weg die hoger voert. *Een weg die nog voortreffelijker is*, staat er tegenwoordig in de NBV (1Kor. 12:31). De weg van de liefde, dichterlijk bezongen in het bekende hoofdstuk 1Kor. 13. Zij gaat hoger dan al onze problemen en brengt ons verder dan we hier en nu kunnen zien.

Simplistisch?

Dat klinkt mooi.

Maar wat is het in de praktijk waard?

Als je allerlei verschillen van inzicht hebt, over de koers van de kerken bijv., dan kun je toch niet stellen dat de liefde alles oplost? Dat zou al te simplistisch zijn. Dat werkt zo niet.

Nee, echt niet?

Zijn deze goddelijke woorden niet juist *daarvoor* ons gegeven?

Over simplistisch gesproken: ik denk dat deze bijbelse handreiking vaak heel simpel wordt weggeschoven. Zij wordt onderschat als *te* eenvoudig. Zij wordt over het hoofd gezien, omdat mensen er geen verwachting van hebben. Want hun hoofd staat er dan niet naar. Met als gevolg dat debatten worden gevoerd langs allerlei lagere wegen. Heel kortzichtig, eigenlijk.

Wat deze weg van de liefde is alle aandacht waard! Zij is allerminst simplistisch. Zij brengt ons bij het geheim van gemeente zijn, zij biedt het antwoord op allerlei middelpuntvliedende krachten, zij brengt ons verder dan een kerkenraad of synode kan bedenken en zij brengt het huisbezoek op hoger niveau. Maar dat ontdek je niet door alleen die weg op de kaart te bekijken. Je zult haar moeten gaan. Dan merk je waar je komt.

Vrucht van de Geest

Laten we eerst eens lezen wat er staat:
 “De liefde is geduldig en vol goedheid.
 De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid.
 Ze is niet grof en niet zelfzuchtig,
 ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan,
 ze verheugt zich niet over het onrecht, maar vindt vreugde in de waarheid.
 Alles verdraagt ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.”
 (1Kor. 13:4-7)

Dat is nogal wat bij elkaar! Ieder woord vraagt aandacht, de ware liefde kent veel aspecten. Te meer, omdat de gemeenteleden regelmatig worden opgeroepen om elkaar van harte lief te hebben (Rom. 12:9; 1Kor. 14:1; Gal. 5:14; 1Ptr. 4:8). Dan gaat het dus om deze veelzijdige liefde (die geduldig is en alles verdraagt en zo), en niet om een goedkoop zelfbedacht surrogaat. Want ja, als de liefde wordt vervalst tot iets oppervlakkigs, dan krijgt zij als oplossing dat simplistische, dat onwerkbaar is. Dan is ze geen weg die overal bovenuit voert, maar gaat ze deel uit maken van onze problemen.

Het kan een ‘eye-opener’ zijn wanneer we het citaat over de liefde vergelijken met wat Paulus ergens anders schrijft over de vrucht van de Geest:

“De vrucht van de Geest is liefde,
 vreugde en vrede,
 geduld,
 vriendelijkheid en goedheid,
 geloof,
 zachtmoedigheid en zelfbeheersing.”
 (Gal. 5: 22-23)

Opvallend is de overeenkomst! Als we vergelijken, zien we al bij eerste oogopslag dezelfde

woorden staan: liefde, vreugde, geduld, goedheid. Terwijl de andere aanduidingen vrijwel synoniemen zijn van elkaar. Waarmee zonnelaar wordt, dat in het hooglied van de liefde *de vrucht van de Geest* wordt bezongen.

Wat de winst hiervan is?

Dat we verstaan, geloven en *willen ontvangen*. De liefde waar het om gaat, heeft kennelijk niemand uit zichzelf. Zij wordt geschonken door de Geest.

En niemand heeft haar volgroeid, zij is een vrucht die rijpt in ons leven met God.

Wil je deze vrucht in al haar glans zien? Kijk dan naar Jezus, in Hem is zij zichtbaar geworden in al de jaren van zijn leven op aarde. De Geest laat ons zien wie Jezus is, in zijn liefde, goedheid, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, zachtmoedigheid, geloof en zelfbeheersing, dag en nacht, in beproeving en in lijden. De Geest laat ons zien, maar dat niet alleen, Hij maakt ons eigen. Hij geeft ons deel aan Jezus Christus en aan de gezindheid die in Hem was (Fil. 2:5). De vrucht van de Geest is, *dat Jezus in ons zichtbaar wordt!*

Op een andere manier kan de Verlosser niet worden ontvangen. Je kunt Hem niet versmalen tot ‘het verkrijgen van vergeving’. Je gerechtigheid, het grote geschenk van God, komt naar je toe in levende lijve, in Jezus. De enige manier van ontvangen is: een worden met Hem (1Kor. 1:30). En dus Hem geloven, eten en drinken, wie Hij is als echt God en als echt en rechtvaardig mens. Wie Hem zo ontvangt, diep in het hart, wordt anders, *die wordt als Hij*, dat kan niet anders (zoals we ronduit belijden in HC zondag 32). We worden bezielde door dezelfde Geest.

De vrucht gaat hoger dan de gaven

Dit is niet alleen uitermate verrijkend, maar ook leerzaam, een heel waardevolle fingerwijzing voor de praktijk van ons kerkelijk leven. Te midden van allerlei discussie over de *gaven van de Geest*, in de gemeente te Korinthe, wijst Paulus op de *vrucht van de Geest*. Om haar te benoemen als de weg die hoger voert.

Te midden van allerlei discussie over de *gaven van de Geest*, wijst Paulus op de *vrucht van de Geest*. Zij is de weg die hoger voert.

Wat is er aan de hand? De gaven van de Geest zijn kwaliteiten en mogelijkheden, die ons in staat stellen onze liefde handen en voeten te geven (1Kor. 12:4-7). Maar in de praktijk leveren die gaven in de onvolwassen gemeente heel wat spanning op.

Om te beginnen was er een groot verschil tussen de ene gave en de andere. De ene leek heel belangrijk en bijzonder, de andere (te) gewoon en van niet veel waarde. Mensen gingen daarvoor op elkaar neerzien of werden jaloers. Vervolgens waren sommige gaven niet voor

iedereen doorzichtig. Dat gaf jaloerse mensen al gauw stof tot wantrouwen en kwaadsprekerij.

Maar het allerergste waren de mensen, die zo verguld waren met zichzelf en hun eigen geloof, dat ze dachten anderen niet nodig te hebben. Ze vertikten het eenvoudig zich door hen te laten dienen. Poeh, alsof zij hulp nodig hadden! Van die simpele mensen zeker!

Op al die aspecten gaat Paulus in, en vooral op dat laatste, die hoogmoed die in feite pure miskenning is van de gaven de Geest (1Kor. 12:21). Vervolgens, als hij van dat gekrakeel het zijne heeft gezegd, wijst hij op de weg die hoger voert. *De weg, die boven de spanningen uit leidt.* Want het is de weg waarop alle verschillen verbleken, wegvallen, volstrekt onbelangrijk worden! Immers, hoeveel gaven van de Geest er ook zijn, hoe veelkleurig en veelsoortig de gelovigen daardoor ook kunnen worden, er is één vrucht van de Geest, en daarin zijn we allemaal gelijk.

Over de gaven van de Geest is alle eeuwen door al ruzie gemaakt (men zij dus gewaarschuwd), maar in de vrucht van de Geest ontvangen wij onze onmiskenbare eenheid.

De gaven van de Geest kunnen verschillend zijn, niemand heeft ze allemaal, je kunt ze dus ook missen. Maar de vrucht van de Geest is *je leven in en met de Heer*, voor ieder onmisbaar, voor ieder gelijk. Heel persoonlijk, uniek en toch ook gemeenschappelijk.

Daarom zijn de gaven een meervoud, de vrucht is enkelvoud. In het meervoud ben je verschillend, in het enkelvoud ben je één.

Bovendien zijn de gaven van de Geest tijdelijk, voor in dit leven, tot en met geloof en hoop toe. Ze zullen vergaan. Maar de vrucht van de Geest, de veelzijdige liefde, is voor eeuwig (1Kor. 13:8,13). Zo zijn we in Jezus, en in Hem bij God (Joh. 17:24-26).

Vraag herkenning

De goddelijke handreiking aan de gemeente vol verschillen komt nu helder naar ons toe. Wanneer die verschillen te veel aandacht krijgen, de gesprekken vullen, afstand scheppen en zo meer, richt je dan samen (opnieuw) op je eenheid in Christus! En help elkaar daarbij.

Op huisbezoeken wordt gevraagd naar het volgen van Jezus, hoe iemand daarmee bezig is. Dit kan daarbij een concreet punt van aandacht zijn.

Stel dat iemand klaagt over allerlei nieuwigheid in de gemeente of juist over het gebrek daaraan (uitersten die ver uit elkaar kunnen liggen), dan is de ouderling niet geroepen om alsmaar te laveren tussen de standpunten, om iedereen te vriend te houden. Dat zou wel een zeer menselijke benadering zijn, met slechts beperkte mogelijkheden. Want iedereen tevreden stellen, lukt je zo niet, de onvrede zal alleen maar toenemen. Nee, de goede leiding zal op dat moment zijn, dat aan de klager wordt gevraagd of hij in zijn broeder of zuster ook de heilige

Geest herkent. De Geest, die doet spreken en zingen van Jezus Christus! De manier waarop, of die de ander aanstaat, wordt daardoor secundair. Die *moet* daardoor secundair worden!

Ieder zingt en spreekt en musiceert immers naar dat hij zijn eigen gaven van de Geest heeft ontvangen. Blijf dan niet hangen in dit soort verschillen, maar herken de ene Geest, het ene geloof, de ene Heer, de ene Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is (Ef. 4:1-6). Het is onmogelijk, dat iemand God liefheeft, terwijl hij diezelfde God afwijst in zijn broeder of zuster (1Joh. 4:20). Dat is het punt waar alles om draait, de weg die het klagerig gesprek naar een hoger plan voert.

Paulus schrijft, dat een geestelijk mens herkent wat uit de Geest is. Die herkenning mag je dus vragen!

Een geestelijk mens herkent wat uit de Geest is

Daarentegen, voor iemand die zich niet laat leiden door de Geest, is alles wat de Geest geeft 'een dwaasheid' (1Kor. 2:12-15). Bedenk eens, in hoeveel toonaarden dat woord voorkomt in de praktijk. Hoe snel mensen iets 'dwaas' kunnen vinden, raar, vreemd, oubollig, niet mooi, herrie, ongehoord, ongepast, niet gereformeerd, enz., enz. De primaire reactie hierop, vanuit heilzaam pastoraat, zou de vraag kunnen zijn: 'mijn broeder, mijn zuster, hebt u ook iets van de heilige Geest erin herkend? De Geest die iemand blij maakt met Jezus?' Vervolgens kan het gesprek twee kanten uit. Zo ja, waarom doet u dan zo smalend? Zo nee, waarom niet? De redenen kunnen besproken worden. De klager kan gelijk hebben, hij kan ook verblind zijn geweest door zijn eigen vooroordelen, en alles wat daartussen zit. In ieder geval heb je dan een gesprek op het juiste niveau. Niet over iemands smaak of voorkeur, maar over de herkenbare vrucht van de Geest!

Ontmasker het ongeestelijke

Uiteraard is dit niet tot verschijnselen in de eredienst beperkt. Dit is van toepassing op heel het beleid in de gemeente. Telkens als dat vernieuwd wordt, kan het rekenen op een mate van kritiek. Vooral ook wanneer meer of andere mensen worden ingezet in het gezamenlijke dienstbetoon. De oude irritatie uit Korinthe blijkt dan vaak springlevend te worden: 'moet ik mij door hen laten dienen?!' Wrijving en spanning lijken verzekerd, kerkenraden kunnen er angstig van worden. Terwijl een eenvoudige (niet simplistische) vraag verder helpt: *is dit uit de Geest van God?* Niet vaag, maar: *is de Heer hier zichtbaar?* Zo ja, dan mag je herkenning vragen. Daar mag je op aandringen. *Waarom herkent u de Geest uit God niet?* Het kan zijn, dat dit iets zegt over de manier waarop iemand gelooft. Dat hij daarin meer leunt op gewenning dan op de levende Heer.

Waarom herkent iemand de Geest uit God niet?

In ieder (!) geval is dit het niveau waarop je niet blijft steken, maar verder komt, zelfs hoger, dichter bij Gods bedoeling.

Of iemand iets aanstaat, is helemaal geen maatstaf, het is zelfs niet belangrijk. Want daarom draait het niet in de gemeente van Christus. We worden hier niet naartoe vergaderd om te blijven hangen in onze eigen voorkeur. En we hebben de Geest niet ontvangen om anderen ongeestelijk de maat te nemen. Het is juist zaak om dat te doorbreken! Laat dat hardop gezegd worden.

Dring aan op bekering

De hogere weg namelijk is smal. Je kunt er niet met karrenvrachten over heen, achter Jezus aan. Het is een weg, waarlangs je leert alles los te laten. Alles wat je dacht nodig te hebben, al ben je er nog zo aan gehecht. En alles waaraan je gewend was, daar mag je geen houvast in zoeken.

Het is een weg die je alleen vindt *als je bekeert*, schrijft Jesaja (Jes. 53:7). Dit pad ligt niet als vanzelf voor je voeten, je zult er andere wegen voor moeten verlaten. De weg van de eigenzinnigheid, de hoogmoed, de dwang en de manipulatie. Om je gewoon te laten meene-

men in de gemeente waarmee de Heer je omringt. En op jouw beurt anderen te omringen met liefde, geduld en goedheid.

Kerkenraden kunnen er beleid op maken, dat ouderlingen hiernaar vragen. Maar al te vaak horen zij aan, waarover mensen niet te spreken zijn. Daarin kunnen die mensen wel eens een punt hebben, uiteraard. Maar ergens gelijk in hebben, zegt nog niet zoveel over de gezindheid. Laat het dan daarover gaan! Het eigen gelijk is nooit een reden om de hogere weg te verlaten. De vraag blijft altijd: 'hoe gaat u hiermee om?' Dit geldt vooral, wanneer het gelijk niet kan worden gehaald. Gaan we dan dwarsliggen? Overal tegen zijn? Kerkdiensten verzui- men? Een andere gemeente zoeken?

De liefde is geduldig en vol goedheid.

De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid.

Ze is niet grof en niet zelfzuchtig,

ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan,

ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid.

Alles verdraagt ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

uit de kerken

Zuidhorn - beroepen: J.M. van Leeuwen te Spakenburg-Zuid
Gramsbergen - beroepen: J.M. van Leeuwen te Spakenburg-Zuid
Lemelerveld - beroepen: kand. A.M. Postma te Alkmaar

Gent (België) - beroep aangenomen: kandidaat P.R.G. de Coster te Gent
Spakenburg-Noord - beroep aangenomen: H. Pathuis te Oldehove

Kampen - preekbevoegdheid: is verleend aan drs. J.M. Beute, AIO aan de TU Kampen. Adres: Jan van Arkelstraat 98, 8266 CR Kampen, tel. 038-3321778, e-mail: marinusbeute@gmail.com

Kampen - geslaagd: aan de Theologische Universiteit voor het doctoraal examen J.A. Francke te Zwolle.
 Het diploma **Master of Theology** werd uitgereikt aan de heren M.T. Waang, Y.A. Lifire en D.M. Kim.

Drachten - overleden: op 3 december is overleden:

ds. S.S. Cnossen. Hij werd op 3 september 1918 geboren te Broeksterwoude. Hij studeerde theologie aan de Theologische Universiteit te Kampen. Hij stond in Blokzijl (1943), waar hij de Vrijmaking meemaakte, Blokzijl/Zwartsluis (1946), Drachten (1947), Enumatil (1954), Grand Rapids (V.S., 1957), Groningen-Oost (1962), Alkmaar/Broek op Langedijk (1968), Spakenburg-Noord (1972) en Mariëenberg (1978). In 1985 ging hij met emeritaat.

Hattem - wijziging: het secretariaat van de Vereniging van Predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland is gewijzigd. Het nieuwe adres is: J. Haveman, Waalstraat 52, 8052 AE Hattem, tel.: 038-4440648, email: jhaveman@gkv.nl

Wees blij!

**“Laat de Heer uw vreugde blijven; ik zeg u nogmaals: wees altijd verheugd... De Heer is nabij.”
(Filippenzen 4:4,5)**

A.M. de Hullu ■

Roze zondag

Al eeuwen lang kent de kerk in deze donkerste weken een adventsperiode, en al eeuwen lang klinkt in die tijd de oproep van Paulus: ‘Wees blij’. In kerken waar het kerkelijk jaar met kleurige kleden wordt ondersteund, krijgt de adventstijd de kleur paars. De kleur van bezinning en berouw. Maar op de derde adventszondag licht die kleur paars op tot roze. In het Latijn heet deze roze zondag gaudete, wees blij.

Raar bevel

Is het niet vreemd dat Paulus zijn lezers voorschrijft dat ze blij moeten zijn? Blijdschap kun je toch niet voorschrijven? De dokter kan je een medicijn voorschrijven. De wet kan voorschrijven dat automobilisten moeten stoppen voor een rood licht en dat scholen 1040 uur les moeten geven. Maar blij zijn kun je niet op commando. Blij zijn is mooi, het is een cadeau van God, maar een bevel om blij te zijn werkt niet.

Nuchter

Paulus zet me hiermee aan het denken. En de eerste gedachte die bij mij boven komt, is dat Paulus een nuchter christen is. Hij heeft door dat gelovigen niet altijd blij zijn. Dat moet zo af en toe tegen je gezegd worden en soms moet het zelfs bij herhaling gezegd worden. Een heel nuchtere constatering. Als je gelooft, ben je niet altijd blij en als je naar de kerk gaat, wordt je daar niet altijd blij van. Voor mij en mijn collega's ook een bevrijdende gedachte dat ik niet mag verwachten dat iedereen blij zal worden van mijn preek. Sommige gemeenteleden zijn down, andere een beetje lauw, weer andere hebben last van teleurstelling of angst die hen verhindert blij te zijn. Wees reëel, je kunt niet altijd in de gloria zijn.

Inspanning

Maar als Paulus nuchter constateert dat we niet altijd blij zijn, laat hij het daar niet bij. Hij geeft de opdracht wel blij te worden en dat ook te blijven. Daar moet je je voor inspannen. Verwacht niet dat dat vanzelf wel over je komt als je christen wordt. Het kost inspanning. Vergelijk het maar met vriendelijk zijn. Paulus noemt het in hetzelfde vers. Vriendelijk zijn kost ook inspanning. Zo is het ook met blij zijn. Maar hoe doe je dat dan?

Paulus geeft een duidelijk antwoord op die vraag: ‘De Heer is nabij’. Zoek het niet in trucjes die geloof en kerk een blijer sfeertje geven. Zoek het in het dichtbij komen van de Heer. Dat kost inspanning. De inspanning om de Heer Jezus beter te leren kennen. Maar het werkt.

Oooooooh

Wie de Heer Jezus beter leert kennen, ontdekt dat zijn hele persoon straalt van wijsheid. De levenswijsheid van het sprekenboek is in hem vlees en bloed geworden. Perfect voelt hij aan wat het moment is om fel van leer te trekken en wat het moment is om geduld te hebben. Wijs doorziet hij tegenstanders en leerlingen met hun motieven. In een conflict om een erfenis weet hij wijze woorden te spreken. In de bergrede geeft hij lessen in levenswijsheid.

Je leert hem kennen als Heer. Groot is zijn macht. Brood en wijn, redding op zee, gezondheid en bevrijding uit de macht van de duivel geeft hij. Adonai, die spreekt met macht, verbreekt het duister van de nacht.

En zo is er nog veel meer om je over te verwonderen. Denk eens na over al de namen van Christus die in Liedboekgezing 125 genoemd worden. Het herinnert aan de oude o-antifonen waarmee Christus in de week voor kerst geprezen werd. En het refrein is: Wees blij (2x!) Hij is nabij, Immanuël.

Ds. Harrie de Hullu is predikant van de Gereformeerde Kerk te Apeldoorn-Zuid.

Voorschot

wandelen met God

**Eens zal de Heer alle tranen van onze ogen wissen.
Vandaag kun je daar een voorschot op krijgen.**

B. Luiten ■

Kinderen en land

Al in de bedeling van het Oude Testament gaf de Heer een voorsmaak van eeuwige vreugde. Als onderpand bij het verbond dat Hij sloot met Abraham en zijn nageslacht.

Hij beloofde Abraham *kinderen en land*. Om te leven in vrijheid en zich te verheugen in de ont-plooiing van het leven.

Bijzondere gaven trouwens. Ze lagen niet voor het oprapen. Op het land heeft Abraham vierhonderd jaren moeten wachten. Zelf heeft hij het mogen bekijken, meer niet, zijn nageslacht heeft het ontvangen. En zijn kind ontving hij toen hij honderd was, door de kracht van Gods belofte. De jaren van zijn natuurlijke potentie waren toen al voorbij.

Beide onderpanden waren helemaal uit God. Een doorbraak van zijn genade.

In *dit land* zou de Messias worden geboren.

Uit *dit geslacht*.

Geloof en genieten gaan samen

Onderpanden willen het geloof versterken. Geloof is de voorwaarde om dat effect te kunnen merken. Wanneer God minder belangrijk wordt in de ogen van zijn volk, kan Hij terugnemen wat Hij gaf (zie bijv. Ps.107). Cadeautjes leven immers geen eigen bestaan, ze willen liefde overbrengen, de relatie bevestigen.

In de periode van de rechters vielen vijanden het land binnen. Dat kon zomaar. De vrijheid verdween. Omdat men zich had afgewend van de Heer. Genadig gaf God dan een rechter, om het volk weer *recht voor Zich* te zetten. Bekering betekende vrijheid, overwinning op de vijand. Zo ging dat keer op keer. De klok kon erop gelijk worden gezet.

In de tijd van Achab en Izebel was er een enorme droogte. Op bevel van de Heer. Omdat de koning en de koningin de baaldienst hadden ingevoerd. Door het optreden van Elia werd de afgod ontmaskerd. Daarna kon er weer regen vallen. *Geloof in God en genieten van het onderpand gingen hand in hand.*

Zo ging het ook met kinderen. De vrome Hanna was kinderloos. Zij zag evenwel de verbinding met de toestand in het land. Hofni en Pinehas

namen voor zichzelf het beste deel van de offers voor de God van Israël! Eli, hun vader, zag dat wel maar zei er niets van. Hanna beloofde de Heer, als zij een zoon zou krijgen, hem af te staan voor de tempel. Zo kon een vrome vrouw dus de gevolgen dragen van de zonden van het volk. Hanna zong haar lied, niet toen zij haar kind *kreeg*, maar toen zij hem *wegbracht*. Een lied vol ommekeer, omdat God Zich ging openbaren en er weer geluisterd zou gaan worden.

Michal, de vrouw van David, verachtte haar man, toen zij de koning zag huppelen voor de ark in een eenvoudig kleed. Bij zijn thuiskomst bracht ze dat snerend onder woorden. Een geschiedenis die eindigt met het subtiële zinnetje: Michal bleef kinderloos tot haar dood toe.

Zo ging dat.

De onderpanden waren om vreugde te geven.

Vreugde in de Heer!

Temidden van alles wat moeizaam was en kwetsbaar, in een sterfelijk leven.

Vreugde als voorschot!

Het meeste moest nog komen

Uitzien naar de Messias

Het is van belang, die concrete beloften *in die tijd* te laten staan. Dan begrijp je de concreetheid van de Psalmen als het gaat om beloften van vrijheid, materiële voorspoed en vruchtbaarheid. Psalm 128 bijv. bezingt de vrouw als een vruchtbare wijnstok. Met haar wordt een man gezegend die de Heer vreest. De zonen kun je schikken rond je dis. Als je dat tijdloos gaat zingen, breng je elkaar in de moeilijkste vragen. Stel dat je geen kinderen ontvangt, geen succes hebt. Heeft de Heer dan wat tegen jou...?

Toen waren land en kinderen *onderpand van heil*, nu niet meer. In Ex. 23:26 staat ronduit de belofte, dat in het beloofde land geen vrouw onvruchtbaar zou zijn of een misgeboorte zou hebben. Dat is nogal een belofte! Maar zo concreet was dat. Ook zou de Heer ziektes weren van zijn volk (Ex. 23:25).

Tegen de achtergrond van die belofte werd er gezongen en verwacht. Het hele leven werd daar omheen gegroepeerd. Was iemand toch zijn land kwijtgeraakt, dan kreeg hij dat terug in het jubeljaar. Was een man kinderloos gestorven, dan

moest zijn broer de weduwe trouwen om nageslacht voor de overledene te verwekken.

Zo zou ieder geslacht aanwezig zijn bij de komst van de Messias!

Terwijl in de tijd daar naartoe de vreugde al te proeven was.

Opnieuw een voorschot

Nu, in de bedeling van het Nieuwe Testament, gaat dat anders. Terwijl de essentie in Gods handelen gelijk gebleven is: *Hij geeft ons een voorsmaak van eeuwige vreugde*. Een voorschot. Ter bemoediging voor onderweg. Om Hem te vertrouwen en te verwachten. En om veel van Hem te houden.

Maar het ziet er anders uit.

Het beloofde land is voorbij. Wie Kanaän nu nog zo noemt, draait de klok terug. Want de rust waarin God ons brengen wil, ligt vóór ons. Ons erfdeel is de nieuwe aarde.

Gods kinderen leven nu niet meer binnen de veilige grenzen van één land. Zij zijn verstrooid onder de volken, als zout in een maaltijd. Was het vroeger zo, dat je als kind van God geen vijand hoefde te vrezen, vandaag zegt Jezus tegen ieder die Hem volgt, dat je deel zult krijgen aan zijn lijden. Juist als christen zul je het mikpunt zijn van smaad en onrecht. Vele gelovigen zuchten in gevangenschappen, smerige hollen, mishandeld en vernederd. De ziektes die de wereld teisteren, krijgen wij ook. Ook bij Gods kinderen zijn echtparen ongewild kinderloos.

De Hebreeërs dachten daarom, dat ze een hele stap achteruit hadden gedaan door christen te worden. Ze kregen daarover een uitvoerige brief. Niet achteruit, maar een grote stap *vooruit* heeft God met hen gezet! Want weet je wel wie Jezus is? Groter dan Mozes, hoger dan Aäron. Weet je wel welk offer Hij heeft gebracht? De *verzoning*, die eens en voor altijd genoeg is! De tempel op aarde is vervuld, niet meer nodig. Het Jeruzalem van steen heeft zijn tijd gehad. Nu is Jeruzalem geestelijk, het wordt overal op aarde gebouwd vanuit de hemel. Daar komen wij (nu al!) feestelijk samen met mensen en engelen, in hemel en op aarde (Hebr. 12:18-24).

Ons voorschot is de heilige Geest!

De Geest diep in God, diep in ons. Om ons te kennen te geven, wat God ons geven wil in zijn genade (1Kor. 2:10-12). Wat wil God geven dan? *Zichzelf!*

Dat is wat Hij wil laten weten, merken, voelen, in OT én NT. Zijn liefde in wat Hij doet. Toen was het voorschot uitwendig, nu is het inwendig (Rom. 8:23, 2Kor. 5:5, Ef. 1:13,14). Dat lijkt minder (voor het oog), maar het is méér.

Geestelijk verstaan

Alle zegeningen waarvan de Psalmen ons leren zingen, mogen we nu geestelijk verstaan en zo betrekken op ons zelf. Als het gaat om vrijheid, denk dan aan je vrijheid in Christus! Als het gaat om welvaart en genezing, bedenk dan dat

je het leven deelt met de opgestane Heer, die al onze ziektes heeft gedragen, tot Hij kinderloos stierf. Je jubeljaar ontvang je in Jezus: Hij scheldt je alle schuld kwijt, je bent niemands slaaf, maar kind van de Vader!

De Geest geeft het in je hart en stelt het daar veilig. Op die manier hoef je nog steeds voor geen vijand te vrezen: al slaan ze het bloed uit je lijf, daarmee slaan ze nog niet de vrijheid uit je hart. Het onderpand is nu geestelijk, maar *nog net zo concreet als toen*. Wie God zoekt, zal dat merken. Christenen zitten opgesloten, maar ze zijn meer vrij dan hun bewakers. Ziektes slopen ons lichaam, waardoor de schat die erin zit steeds meer zichtbaar wordt (2Kor. 4:7 e.v.).

Tranen vullen onze ogen, maar de vreugde zit dieper en gaat hoger.

Dat gaat niet vanzelf. Gods onderpand ligt nog steeds niet voor het oprapen. De Geest werkt het in je hart, als je Hem daarom bidt en daarvoor dankt.

Dit is de tijd van het steeds meer 'ontkleed' worden (2Kor. 5:1-5). Alle heerlijkheid gaat er bij ons af, alles raken we kwijt, niets houden we over. Om te ontdekken, dat we ontkleed toch niet naakt zijn. Christus is ons kleed (Gal. 3:27). Ons witte kleed, ons feestkleed.

Kinderloosheid is nu geen smaad meer. Onderdrukking ook niet. Wel zijn het moeiten gepaard met verdriet, vaak levenslang voelbaar. Tranen hebben we nog maar al te vaak nodig. Toch worden ze afgewist. Ook nu al. Door God zelf, en niemand minder. Doordat Hij er is, ons vervult, de leegte van het gemis kan vergoeden door zijn aanwezigheid. Bij wijze van voorschot. Met Christus zal God ons *alle dingen* schenken (Rom. 8:32). Meer dan je kunt bedenken. Zelfs je lichaam helemaal nieuw en weer compleet. Maar nu eerst Christus zélf.

Het gaat om relatie.

Je eer in de Heer

Het gaat om een relatie die niet staat of valt met cadeautjes hier en nu. Het gaat om hét grote geschenk Jezus Christus, waar niets bij hoeft.

De essentie van een Psalm 128 is gebleven: 'Gelukkig ieder die ontzag heeft voor de Heer, die gaat in de wegen die Hij wijst.' Gelukkig, *diep* gelukkig!

Geloof je, dat God dat waar kan maken? Dat Hij daarbij niet afhankelijk is van jouw omstandigheden, hoe verdrietig die ook kunnen zijn? Wil je dat laten zien? Mag God die weg met je gaan? Die boodschap in je leven leggen?

Vroeger was kinderloosheid een smaad. Net als tegenspoed en onderdrukking. Nu wordt het je *eer*, om in zulke tijden God hoog te houden. Hem te vertrouwen en te verwachten. En vooral heel veel van Hem te houden.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Onmondigen aan het Heilig Avondmaal?(2)

In het vorige artikel (*De Reformatie*, nr. 10) heb ik uitgebreid weergegeven wat Depin schrijft over broers en zussen met een ernstige verstandelijke beperking en de tafel van het verbond.² In dit artikel wil ik eerst een opsomming geven van hun argumenten en een nadere analyse geven. Tenslotte stel ik een aantal vragen. In een derde artikel zal ik antwoorden op mijn vragen formuleren.

R.R. Roth ■

Opsomming van argumenten

De stelling van Depin is dat broers en zussen met een ernstige verstandelijke beperking aan het Heilig Avondmaal moeten worden toegelaten. Argumenten om deze stelling te onderbouwen zijn:

1. 1 Korinte 10 en 11 raken in hun aandacht voor cognitieve en ethische criteria voor aangaan aan het avondmaal de doelgroep van Depin niet. De zonde van de Korintische rijken (gebrek aan zelfbeproeving) kun je niet doorvertalen naar mensen met een beperking (brochure, 2.3);
2. 'Verkondigen' in 1 Korinte 11:26 kan gelezen worden als 'verkondigen als constatering'. Allen die aan het avondmaal deelnemen, zijn verkondigers. Psalm 8:3: 'uit de mond van kinderen en zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest' (NBG, vertaling 1951), wordt aangehaald als versterking van dit argument. Aan het verkondingsargument wordt een ander argument gehangen: in de doelgroep van Depin zie je voor ogen 'wat Jezus bedoelt met dat je moet worden als een kind. Juist bij hen zie je: je komt aan tafel in afhankelijkheid, zonder iets in te brengen' (2.4).
3. Het avondmaal is een voorsmaak van de bruiloft van het Lam, als Christus de wijn nieuw met ons zal drinken in het koninkrijk van zijn Vader. Dan zijn we de gebrokenheid voorbij, ook de gebrokenheid van het niet kunnen onderscheiden van goed en kwaad. Broers en zussen met een ernstige verstandelijke handicap horen bij de voorsmaak aan het avondmaal (2.4).
4. Communie vindt plaats door verschillende wijzen van communicatie. De taal van de emotie en de ervaring mag erkend worden. Als voorbeeld wordt genoemd een kind van drie dat zijn verjaardag viert, terwijl het niets

weet van zijn geboorte, geen besef heeft van tijd of getal (2.5).

5. De gemeente draagt verantwoordelijkheid voor het zwakke, onder verwijzing naar 1 Korinte 11. De gemeente kan het avondmaal met een verstandelijk gehandicapte voorbereiden (2.6).
6. Broers en zussen met een ernstige verstandelijke handicap zijn gedoopt en hebben een volwaardige plaats binnen de gemeenschap. Wij hebben hun verkondiging aan het avondmaal nodig voor onszelf. 'Juist samen kunnen we ontdekken hoe veelkleurig de gemeente is en hoe waardevol ieder lid van de gemeente is' (2.7).
7. De kerkorde (art. 60) gaat niet over mensen die niet kunnen komen tot persoonlijk belijden door hun verstandelijke handicap (2.8).

Analyse van de argumentatie

Mijn analyse is dat Depin voor hun eigen doelgroep heeft willen nadenken over wat ik maar even het *ontwikkelingsmotief* noem. Het ontwikkelingsmotief zou je zo kunnen omschrijven: onze kerken kennen een sacramentele ijking van de ontwikkeling die ieder mens mag ontvangen die in het verbond is opgenomen. Aan geboden genade (doop) mag uitgroeien, via publiek aangenomen genade (openbare geloofsbelijdenis), tot verkondigde genade (avondmaal). Maar als er geen ontwikkeling kan worden verwacht bij de gedoopte, zoals in het geval van de ernstig verstandelijk gehandicapte, kom je niet uit met het ontwikkelingsmotief. Blijven we denken vanuit het ontwikkelingsmotief, dan zullen ze nooit aan het avondmaal aan kunnen. Maar het kan ook anders, zegt Depin. Voor onze doelgroep laten we het ontwikkelingsmotief los. Er blijkt namelijk een ander motief genoemd te kunnen worden dat juist voor onze doelgroep ingezet kan worden. Ik noem het voor dit moment het *gebrokenheidsmotief*. Wie nooit in staat zal zijn

om zichzelf te beproeven (gebrokenheid, 2.4) mag toch aan tafel. Ze mogen de voorsmaak van de volmaaktheid die komt, niet missen. De gemeente kan de verkondiging van deze broers en zussen in hun gebrokenheid ook niet missen en is geroepen de zorg voor deze zwakken vorm te geven. De ruimte voor deze benadering ligt met name in de andere - bekende - exegese van I Korinte 11: met onze doelgroep voor ogen kiezen we niet voor de verkondiging als bevel (vieren roept om verkondiging met woorden), maar voor de verkondiging als constatering (door deel te nemen aan het avondmaal). Afhankelijk van de doelgroep kiest Depin voor een exegese van I Korinte 11.

Waardering

Ik vind het goed en belangrijk dat Depin aandacht vraagt voor de onmondige medemens die altijd onmondig zal blijven. Het motief van de gebrokenheid spreekt me aan om juist ook deze mensen een ruime plek aan het Heilig Avondmaal te geven. Dit is nu juist de kracht van het verbond, die zichtbaar wordt in de doop. Je hoort erbij, helemaal. Iemand die nooit tot inzicht komen zal in de geheimenissen van het evangelie, wordt er toch door gedragen. In de doop en in het avondmaal. Als een zichtbaar getuigenis voor de gemeente en voor de toeschouwer: wij leven van genade en van niets anders. Bij alles wat er zintuiglijk kan worden beleefd aan het avondmaal, wordt zo iets toegevoegd en dat is in mijn ogen echte winst.

Vragen

Bij alle waardering die ik heb voor de aandacht van Depin voor deze groep broers en zussen in Christus, houd ik vragen over. Mijn vragen betreffen enerzijds de verhouding exegese-doelgroep. Anderzijds heb ik vragen bij de positie die Depin inneemt ten aanzien van onmondige kinderen die zich wel kunnen ontwikkelen tot mondige gelovigen. Ik heb bijvoorbeeld deze vragen:

1. Kort wordt gesteld dat I Korinte 10 en 11 aanleiding geven tot het ontwikkelen van cognitieve of ethische criteria voor het aangaan aan het avondmaal. Daarmee wordt aangegeven dat men geen discussie nodig acht over kindercommunie. Bij mensen die zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige wezens past immers het ontwikkelingsmotief. Dat vindt Depin prima om te laten zoals het is. Toch blijkt het interessant om de argumentatie om kinderen van het avondmaal te weren, eens te wegen. Niet in het minst voor de doelgroep van Depin.
2. Ik mis in deze brochure bij de uitleg van I Korinte 11 de weging van de exegetische mogelijkheden en een keuze voor de beste optie. Sterker nog, de verkondiging als bevel

(met woorden) wordt voorzien van een belangrijk argument: 'in het Nieuwe Testament wordt het woord 'verkondigen' namelijk altijd gebruikt voor het met woorden bekend maken van de boodschap van het heil' (2.4). Maar zonder nadere weging wordt aandacht gevraagd voor verkondigen als constatering. Kan dat zomaar? Wanneer

hebben wij hun verkondiging aan het avondmaal nodig voor onszelf?

iets grammaticaal mogelijk uitgelegd kan worden zoals Depin dat doet, is het daarmee meteen een optie? Wanneer je zelf stelt dat in het NT 'verkondigen' *altijd* gebruikt wordt voor het met woorden bekend maken van het evangelie, maak je in mijn ogen een onlogische keuze door te kiezen voor verkondigen als constatering om er vervolgens je hele betoog op voort te bouwen. Dan moet er toch een argument worden aangegeven, niet vanuit een doelgroep, maar vanuit de tekst zelf die het aannemelijk maakt om te kiezen zoals Depin dat doet. Ik mis dat argument.

3. Ik lees dat Depin geen pleidooi wil voeren voor kindercommunie. Dan is het wel merkwaardig dat in de voorbeelden die Depin uit de Bijbel aanhaalt ter ondersteuning van het eigen verhaal, alleen maar kinderen figuren. Onmondige kinderen (die zich kunnen ontwikkelen) kunnen kennelijk wel degelijk verkondigen. In Psalm 8, maar ook in hun 'afhankelijkheid, zonder iets in te brengen' (2.4). En als het gaat om de verschillende talen van geloof, om aan te geven dat ernstig verstandelijk beperkte mensen niet alles hoeven te begrijpen, wordt opnieuw het voorbeeld van een kind gebruikt, dat zich normaal ontwikkelen kan. Hoe komt dat?
4. Waarom zou een ernstig verstandelijk gehandicapt mens misschien moeten wachten tot ongeveer 18 jaar om aan te gaan? Ik moet het andersom zeggen, vanuit het perspectief van Depin: waarom zou de gemeente moeten wachten op de verkondiging door deze gebroken mens tot hij/zij 18 jaar is? Terwijl eerder in zijn/haar leven dezelfde onomkeerbare gebrokenheid zichtbaar was?

Ds. Robert Roth is predikant van de Gereformeerde Kerk te Oegstgeest.

Noot:

2. Broers en zussen met een ernstige verstandelijke beperking en de tafel van het verbond. Een studie naar de viering van het Heilig Avondmaal met mensen met een ernstige verstandelijke beperking. Depin in samenwerking met de vereniging Dit Koningskind, december 2006.

“De beste opvoeding ter wereld”

Over Joodse opvoeding en onderwijs

In een vorig artikel hebben we aangekondigd dat we met deze rubriek in een aantal artikelen wilden leren van de diversiteit in de opvoeding. Hoe wordt in andere culturen opgevoed? De schrijver van dat artikel, drs. Rutger Lieffijn, keek rond in de geschiedenis van het opvoeden: wat weten we van de opvoeding in Mesopotamië, Egypte, Griekenland, Rome enz.

J.J.D. Baas ■

in de opvoeding staat de traditie centraal

Joodse opvoeding worden ontleend aan de Thora, laten we voor het gemak even zeggen: het Oude Testament. Ook onze christelijke opvoeding heeft daar zijn wortels. Er is een redelijke kans op herkenning. Een voorbehoud moet daarbij wel gemaakt worden: als we spreken over Joodse opvoeding, kan dat slechts in zeer algemene zin. Ook binnen het Jodendom is verscheidenheid. Dat neemt niet weg dat er opvallende trends zijn waar te nemen.

De waarde van de opvoeding.

De opdracht voor het opvoeden ontleent de Joden aan de Thora. Dat wil in dit verband zeggen, uit het wetboek. Met name de onder ons ook belangrijk geachte tekst uit Deuteronomium 6:

Heb daarom de HEER lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten. 6 Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten. Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat. Draag ze als een teken om uw arm en als een band op uw voorhoofd. Schrijf ze op de deurposten van uw huis en op de poorten van de stad.

Met de Thora wordt in dit verband bedoeld het geheel van Joodse opvattingen en gebruiken,

de traditie. Een opmerkelijke uitspraak die ik in dit verband tegenkwam: “Faalt de Joodse opvoeding, dan ontvallen aan het Joodse volk, aan het jodendom, mensen die anders wellicht sieraden voor het volk waren geworden.”

De taak van onderwijs en de opvoeding in de Thora ligt vandaag nog steeds bij de ouders en dan met name bij de vader. Hij is de eerst verantwoordelijke om zijn kinderen te onderwijzen in de Joodse wetten en tradities.

In de opvoeding staat de traditie centraal. Met de opvoeding in de oude gebruiken via specifiek Joodse feesten moet het Jodendom worden overgeleverd. Dat is ook het doel van de opvoeding: het Jodendom in stand houden. Daarom wordt ook veel waarde gehecht aan de kennis van de geschiedenis van het Joodse volk. Het gaat daarbij niet in de eerste plaats om dezelfde redenen waarom wij Nederlandse geschiedenis, of kerkgeschiedenis vertellen. Die is vooral om te laten zien, waar we vandaag komen, op onze weg naar de toekomst. De Joodse geschiedenis heeft meer een nationalistische achtergrond. Laten we vooral onze oude gewoontes handhaven.

In orthodoxe Joodse gezinnen bestaat de goede opvoeding uit het al zo vroeg mogelijk aanleren van het spreken, lezen en schrijven van de Hebreeuwse taal, soms al vanaf het vierde levensjaar. Op jonge leeftijd laat vader aan zijn zoon zien hoe hij ‘s morgens de tefillien, de gebedsriemen, aanlegt. Moeder leert haar dochter van jongsaf allerlei zaken die van belang zijn voor de keuken, bijvoorbeeld de scheiding tussen de serviezen voor de melkspijzen en die voor de vleesspijzen. In de keuken moet het koosjer zijn.

De feesten, die volgens de traditie in de Joodse gezinnen worden gevierd, staan vooral in het teken van het handhaven en overdragen van de band met het Jodendom. Als je een goede Jood wilt zijn, moet je die oude gebruiken handha-

ven. De kinderen vormen bij de Joodse feesten meer een noodzakelijke schakel, terwijl de kinderen er bij onze feesten soms maar wat bij bungelen. Kinderen worden bij de feestviering in Joodse gezinnen echt ingeschakeld. Ze vervullen een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan de viering van het Pascha, waarbij de kinderen vragen aan hun vader moeten stellen, waarom het feest wordt gevierd zoals het wordt gevierd (zie Exodus 12:26).

Het is opvallend dat men niet, zoals binnen het christelijk geloof, uit is op het actief verspreiden van het Jodendom, door het stimuleren van een missionaire taak. Want het heil is in principe immers alleen voor de Joden. Het is exclusief. Het eigen volk gaat voorop. Een gevolg daarvan zie je ook in de opvoedingsopdracht die Joodse ouders hebben. Het gaat allereerst om het overdragen van tradities. Daaruit blijkt de zorg voor het in stand houden van het Joodse volk. Men is vooral intern gericht.

De Joodse opvoeding is sterk gericht op de cognitie. Het draait vooral om het overdragen van kennis, regels en leefgewoontes. De kennis van de regels is daarbij belangrijker dan dat een kind weet waarom. De belangrijkste drijfveer, waarop een appèl wordt gedaan om naar de Joodse tradities en regels te leven, is de angst voor de ontzagwekkende God. (In de Joodse stukken wordt die naam vaak gespeld als: G'd). Samenvattend zou je kunnen stellen dat de opvoeding sterk cognitief is, op regels ingesteld, naar binnen gericht.

De waarde van het onderwijs

De Joodse traditie hecht veel belang aan het onderwijs. In dat onderwijs vind je uiteraard de opvoedingsprincipes, zoals hier boven genoemd, weer terug. Opvallend was het in de diverse schoolplannen van Joodse scholen, die ik via internet kon bekijken, dat er steeds een duidelijke tweedeling werd gemaakt. Als je bijvoorbeeld kijkt bij de algemene doelstellingen van het onderwijs: in elk schoolplan staat er in de eerste plaats een doel geformuleerd dat gericht is op kennis van de Joodse overlevering. Het tweede algemene doel van de school is dan steeds gericht op de eisen die de overheid aan het onderwijs stelt. Je kunt daaruit aflezen dat men het leven als een leven in twee gescheiden werelden ziet: Je bent Jood en je bent Nederlander. Een van de oorzaken zou kunnen liggen in de Zionistische opvatting, waarbij men de terugkeer naar Palestina als levensdoel ziet. Want daar kan het leven pas weer een zijn. Een Jood verblijft, volgens dat idee, in feite als vreemdeling en bijwoner onder ons. Je leeft dan weliswaar in Nederland, je hebt daarom je leven in te richten naar de eisen van dat land. Maar als Jood ben je gericht op Palestina en de komst van de Messias daar.

Door je leven in Nederland naar Nederlandse gewoonten bestaat het gevaar dat je je Joodse leven en het levensdoel zou kwijtraken. Dat kan voor een belangrijk deel de grote aandacht voor de Joodse traditie in opvoeding en onderwijs verklaren. Het Joodse onderwijs heeft er ook daadwerkelijk veel voor over, om die eigenheid over te dragen. Schooldagen van half negen tot half zes zijn daarbij eerder regel dan uitzondering (over een minimum van 1040 gesproken...). De extra onderwijstijd, soms wel meer dan 25 uur per week, wordt helemaal ingevuld door het onderwijs volgens de Thora. Het (bijzonder) primair onderwijs in Nederland mag per week wettelijk maximaal 9 uur invullen voor onderwijs in de eigen cultuur en godsdienst. De gereformeerde scholen, bijvoorbeeld, houden zich daar ook netjes aan. Het wordt door hen ingepast in het reguliere lesrooster. De Joodse scholen vullen dat echter voor het grootste deel dus in in de tijd buiten het reguliere rooster.

Voorbeelden

In de talmoed blijkt hoe veel belang wordt gehecht aan het onderwijs aan de Joodse kinderen. "Resj Lakisj, een beroemde rabbijn zei in naam van Joeda de Vorst, dat is samensteller van de misjna, het oudste gedeelte van de talmoed: "de beste opvoeding ter wereld is slechts bedoeld voor de adem van de schoolkinderen." Rav Pappa zei: "en hoe staat het dan met jouw

***zijn ze eenmaal zes jaar geworden,
neem ze dan aan en
prop ze vol als een os***

en mijn adem?" Hij antwoordde: "de adem van degene die al eens een misstap begaan heeft, lijkt niet op de adem van degene die nog geen misstap begaan heeft."

Een ander voorbeeld uit dezelfde bron: Resj Lakisj zei in naam van Rabbi Joeda de Vorst: "men mag de schoolkinderen niet storen, zelfs niet voor de herbouw van de tempel." Resj Lakisj zei ook in naam van Rabbi Joeda de Vorst: "zoals ook door mijn vaders gezegd en door jouw vaders is overgeleverd: elke stad waarin geen schoolkinderen zijn, wordt verwoest." Rawina zei: "die wordt in de ban gedaan." (ontleend aan 'Jodendom': opvoeding en onderwijs door H.L.H. v.d. Molen, 1987) Er zijn in Nederland speciale Joodse scholen.

Veel Joodse leerlingen gaan naar het openbaar onderwijs. Sommigen bezoeken het christelijk onderwijs. Op de Joodse scholen worden alleen die kinderen toegelaten die kunnen aantonen dat hun moeder een Joodse is. Op school zitten zowel kinderen uit orthodoxe als liberale Joodse gezinnen. Leraren hoeven niet speciaal joods te zijn. Behalve voor de vakken waar het er op aankomt: de Joodse vakken en geschiedenis.

Een uitspraak die duidelijk maakt waar het feitelijk om draait in het Joodse onderwijs: "Neem geen leerlingen aan die de leeftijd van zes jaar nog niet hebben bereikt. Zijn ze eenmaal zes jaar geworden, neem ze dan aan en prop ze vol als een os." De nadruk ligt bij deze uitspraak op het 'stampen', het inprenten in het geheugen. In de orthodoxe Joodse kringen is een eigen 'strengere' school ontstaan, die de naam 'Cheider' draagt. Dat woord betekent lokaaltje. Op die school kampt men regelmatig met financiële tekorten, vanwege de vele extra ongesubsidiëerde uren die aan godsdienst worden besteed. Het bij-

de belangrijkste drijfveer is de angst voor de ontzagwekkende God

zondere is dat de orthodoxe flank van de reformatorische richting regelmatig inzamelingen houdt voor deze Cheider school. Een opmerkelijke verbinding tussen deze twee orthodoxe richtingen. Het doet de vraag rijzen: Hoeveel overeenkomsten zijn er tussen deze twee stromingen te ontdekken? Als je let op wat men waardevol vindt om over te dragen, de missionaire taak van de kerk, het belang van tradities?

Samengevat zou je kunnen zeggen dat er sprake is van een sterke scheiding tussen leer en leven in de Joodse opvoeding en het onderwijs. Naast de vereiste vakken, die gegeven moeten worden, is het een eerste vereiste dat de Joodse traditie gehandhaafd blijft. De instandhouding van de band met het oude Jodendom is daarin essentieel. Er lijkt geen sprake te zijn van een echte integratie. Je bent naast Nederlander, die gericht is op een plek op aarde hier en nu, een Jood die zich helemaal richt op de Joodse traditie met de blik naar Palestina gewend.

persberichten

Zendtijd voor kerken

Op D.V. **zondag 23 december 2007** wordt om 11.00 uur een kerkdienst uitgezonden vanuit de Gereformeerde kerk (v) 'De Bron' in Berkel en Rodenrijs via Nederland 2. In deze adventsdienst vlak voor Kerst staat de Lofzang van Maria centraal. Voorganger is ds. Henk van den Berg. Aan de dienst wordt meegewerkt door Wilco Buitendijk (orgel), Rogier Rijks (trombone), Alieke Buitendijk, Paulien van der Lugt, Heleen van den Berg (fluiten) en het Kerkkoor van De Bron o.l.v. Mieke Hagg.

Herziening van de Statenvertaling voor blinden en slechtienden

In samenwerking met de Stichting Herziening Statenvertaling (HSV) heeft de CBB, de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden, in Ermelo van het *herziene* Nieuwe Testament een speciale uitgave gemaakt in braille en in gesproken vorm. Hierdoor is deze uitgave nu ook toegankelijk voor visueel gehandicapten. Voor het beluisteren van de gesproken versie is een zogenaamde Daisy-speler nodig. Visueel gehandicapten kunnen deze vergoed krijgen van hun zorgverzekeraar.

Het Nieuwe Testament in braille en gesproken vorm is te bestellen bij de CBB, Postbus 131, 3850 AC in Ermelo; tel. 0341-565 499; email info@cbb.nl. De prijs bedraagt € 15,-.

Ter overweging

Om hiermee onze eigen situatie als christen - opvoeders in Nederland te overwegen een paar vragen:

- Valt er niet veel te leren van de inzet voor de opvoeding in de eigenheid?
- Vader is voor de Joden de belangrijkste opvoeder in de Thora. Welke rol heeft vader bij de geloofsoverdracht in onze gezinnen?
- Het Joodse onderwijs besteedt veel 'overuren' aan Joodse vakken. Wij hebben daarbij onze catechisaties, naast de mogelijkheid van gereformeerd onderwijs. Hoe belangrijk zijn voor het gereformeerde onderwijs de vakken: bijbelkennis, geloofsleer en kerkgeschiedenis? Zouden we bereid zijn daar overuren in te steken?
- In de Joodse opvoeding en het onderwijs ligt veel nadruk op kennis. Kinderen moeten veel uit het hoofd leren. Daar lijken wij vrijwel mee afgerekend te hebben. 'Als je maar weet waar je het vinden kunt', lijkt de geldende regel te zijn geworden. Is dat winst? Zouden we met name bij bijbelkennis niet veel meer terug moeten naar het leren van feiten en teksten uit het hoofd? Of zijn we 'bang' dat we kinderen daarmee afschrikken? Van die laatste gedachte zijn mij vanuit de kring van het Joodse onderwijs geen gegevens bekend.
- Een Jood is meestal trots op zijn identiteit. Hoe staan wij daar als christenen in. Ben je trots op je gereformeerde identiteit? Zo ja, hoe laat je dat merken? Draag je dat ook over op je kinderen?
- Een Jood zoekt de antithese. Dat brengt de opvoeding als Jood met zich mee. Dat zijn wij als gereformeerden in veel gevallen kwijt geraakt. Is dat als verlies of winst te kenmerken?

Jetze Baas is Algemeen directeur van de Vereniging voor gereformeerd onderwijs Veluwe Plus

Synoderapport van Zending, Hulpverlening en Training gereed

Nieuwe vormen van zending en hulpverlening
Met de instituering van de gemeente op Curaçao in 2007 is een einde gekomen aan de 'klassieke' zending van de GKv. Andere vormen van missionair werk zijn hiervoor in de plaats gekomen, zoals het ondersteunen van kerkplantingsprojecten van buitenlandse partnerkerken. Ook worden kerkleden gesponsord die voor andere organisaties missionair werk doen in de zogenaamde 'gesloten gebieden', die overwegend islamitisch zijn.

Er ligt een voorstel op de GS van de GKv om lid te worden van de Nederlandse Zendingsraad. Deze en vele andere zaken zijn te lezen in het rapport, dat deputaten voor zending, hulpverlening en training van de GKv hebben geschreven aan de Generale Synode.

Het Deputaatschap ZHT legt daarin verantwoording af van het gevoerde beleid en doen voorstellen voor nieuw beleid. Het rapport is te vinden op de site www.gkv.nl.

Gereformeerd Kerkboek lied 84: 'Wees stil en kom wat dichterbij'

lied van de week

Het aardigste van 'Wees stil en kom wat dichterbij' is het begin. Het lied lijkt namelijk een typisch kerstliedje: wees stil, kom wat dichterbij... Het is het begin van een wiegeliedje en je verwacht nu naar de kribbe te worden geleid. Maar de dichter, een echte predikant, zette je op het verkeerde been. Hij toont geen blik op een vertederende pasgeborene maar richt je aandacht op een hogere werkelijkheid: 'dit kind van Bethlehem, het einde, het begin is Hij'.

A. de Heer ■

Gezang 84 uit het Gereformeerd Kerkboek is geschreven door de predikant en dichter A.F. Troost. Het verscheen aanvankelijk in Troosts bundel *Blaas de Bazuin* (1986, p. 58) en vervolgens in *Zingende Gezegend*, de bundel waarin het grootste deel van Troosts liederen zijn samengebracht (1995, nr. 133). In 2002 gaf de synode van Zuidhorn het lied vrij voor gebruik en zo belandde het eerst in de bundel *Negentig Gezangen* en vervolgens in de jongste uitgave van het *Gereformeerd Kerkboek*.

Tekst

Het lied bestaat uit 6 strofen. De kern van het lied wordt gevormd door de strofen 2 tot en met 5. Deze vier coupletten beginnen allemaal met de woorden 'Hij is...' en daarna volgen diverse bijbelse beelden: water, brood, licht, leven, deur, herder, weg, wijnstok. De meeste beelden zijn ontleend aan het Johannes-evangelie. Het zijn de zogenaamde 'Ik ben-uitspraken' (Joh. 4:10, 6:35, 8:12, 10:7 en 11, 14:6, 15:5) alleen zijn ze hier niet als uitspraak van Jezus weergegeven maar als uitspraak over Jezus: *hij, dit kind van Bethlehem, is...* Aan deze beelden uit Johannes is in strofe 4 een vleugje oude testament toegevoegd, namelijk Israëls tocht door de woestijn en de doortocht door de Rietzee.

De vier middenstrofen worden omcirkeld door couplet 1 en 4. Die twee lijken op elkaar en beiden draaien ze om het beeld van Christus als alfa en omega (Openbaring 22:13-1:8 en 21:6). Couplet 1 t/m 5 beschrijven: Hij is..., het slotcouplet mondt uit in een aanspraak: *begin en einde, dat zijt Gij*.

Zo schetst dit lied wie het kerstkind is, uitlopend op een korte belijdenis. In poëtisch opzicht is het lied niet altijd even sterk, maar de opzet en de inhoud zijn sprekend.

Melodie

De melodie is gemaakt door Martin Kamminga, dirigent en organist. Het is een melodie in een 6/4 maat en dat versterkt de indruk van een wiegeliedje. De componist gebruikt twee melodische patronen: kwart-halve (r. 1 en r. 3) en achtste-achtste-halve (r. 2 en 4).

De toonsoort is e-klein. Bij het aanleren moet de meeste zorg uitgaan naar de eerste regel. Die begint met een oktaafsprong op de dominant (5de toon van de toonladder van e-klein), belandt op de derde toon van de regel op de grondtoon e en omcirkelt die met parallelle stijgende kwarten en dalende kwinten. Duidelijk en trefzeker voorzingen is daarbij het belangrijkste, een goede zetting is het tweede. Gebruik daarvoor

de beschikbare zettingen uit de begeleidingsbundels (Zwiep, uitg. J.C. Willemsen / Zwart, uitg. Nootzaak). Het tempo moet niet te traag genomen worden, echter wel uitgaand van de kwartnoot.

Troost schreef 'Wees stil en kom wat dichterbij' bij de melodie van lied 438 uit het Liedboek; de Kamminga-melodie kwam er iets later bij. De melodie van lied 438, 'Give me the wings of faith to rise', werd geschreven door Orlando Gibbons (1583-1625). Bij het schrijven van dit artikel heb ik het lied doorgezongen op beide melodieën. Hoewel Kamminga zijn melodie speciaal bij deze tekst schreef, vind ik de combinatie met Gibbons' melodie beter; het lied wordt er krachtiger van, meer in overeenkomst met de beelden die in de tekst worden geschetst. Bovendien is het met de Gibbons-melodie vanzelfsprekend om de zes coupletten allemaal te zingen, terwijl de Kamminga-melodie door het voortdurende wiegeritme dreigt in te zakken.

Anje de Heer is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek. Zij verzorgt voor de deputatieschappen Eredienst en Kerkmuziek het Steunpunt Liturgie.

Zoektocht naar honger en gerechtigheid

Er is veel aandacht voor ontwikkelingssamenwerking en het verbeteren van de leefomstandigheden van mensen. Vooral jonge christenen zijn gedreven in het leveren van een bijdrage aan de problematiek van onze medewereldburgers. In het boek *Voedselsafari* wordt de zoektocht naar de oorzaken van honger en gerechtigheid op indringende wijze en in een breed kader besproken.

J. Westert ■

Het boek past in de *Micha-campagne*. In het kader van deze campagne worden christenen opgeroepen hun verantwoordelijkheid te nemen voor de armoede in de wereld. *Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de Heer van je wil: niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God* (Micha 6:8). Vanuit deze kerntekst zoeken verschillende schrijvers in dit boek antwoorden voor de vragen rond armoede en gerechtigheid.

Mondiale solidariteit

Zo beschrijft David Renkema de geweldige en bijna onoplosbare spanning tussen mondiale voedselzekerheid en mondiale solidariteit. 800 miljoen mensen zijn chronisch ondervoed, terwijl de mondiale voedselproductie toereikend is om te voorzien in de basisbehoeften van alle mensen. Het voedselvraagstuk is een kwestie van verdeling. Christenen kunnen een bijdrage leveren in de vorm van concrete ondersteuning. Op micro-niveau laten we dat ook zien in

dat vraagt een houding van dienstbaarheid, die rivaliteit, eigen belang en macht overtreft

projecten, via microkredieten enz. Op die wijze kunnen mensen hun persoonlijke verantwoordelijkheid nemen en beleven in het armoedevraagstuk. Gelijktijdig is er de bijna onoplosbare spanning van het wereldwijde verdelingsvraagstuk. Er is genoeg, maar we willen niet echt verdelen! Dat enorme vraagstuk heeft te maken met de economische en politieke structuren en de bijbehorende instituties. Voor een oplossing is mondiale solidariteit en overeenstemming nodig. Het formuleren van doelen om die uitdaging aan te gaan, lukt niet. Samenwerkende overheden, die het marktfalen

corrigeren, blijken in de praktijk uitermate moeilijk te bewegen tot oplossingen. Dat vraagt een houding van dienstbaarheid, die rivaliteit, eigen belang en macht overtreft. De echte 'sense of urgency' daarvoor ontbreekt op het toneel van de wereldpolitiek. Zo is het politieke draagvlak voor regelgeving in het verband van de Verenigde Naties en de WTO niet bijster groot. Landen als China en Amerika werken vooral aan hun eigen belang in de samenwerking met Afrika, omdat zij de grondstoffen (olie) nodig hebben.

Bovendien worden we bij deze mondiale problematiek geconfronteerd met de grenzen van maakbaarheid en beheersbaarheid. Dit soort regelgeving kenmerkt zich door het grote risico van bureaucratisering. Als het gaat om het aanpakken van het voedselvraagstuk ligt hier wat mij betreft de grote spanning en is er een gevoel van machteloosheid.

Het antwoord vanuit de kerken en organisaties richt zich op ontwikkeling van 'onderop'. Dat sluit aan bij de bewogenheid van mensen, die zich vooral willen inzetten voor concrete projecten. Nadat ik de bijdrage van David Renkema heb gelezen, kan ik echter niet anders concluderen dan dat die solidariteit met de hongerlijdende medeburger - overigens belangrijk - stukwerk blijft. De armen en de hongerige zullen we altijd bij ons houden, omdat we mondiaal niet de eigen belangen van landen en regio's kunnen overbruggen, ten gunste van de arme en hongerende medemens. De economische globalisering en het neoliberale denken staat haaks op een werelddamenleving, die zich laat aansturen door de notie van christelijke barmhartigheid. De wereldwijde onmacht om structureel iets te doen aan voedselzekerheid leidt er toe, dat er ook nauwelijks een andere weg, dan die van concrete hulp en projecten via non-gouvernementele structuren overblijft. Ten diepste is dit een geweldige aanklacht tegen overheden en hun opdracht. De bijdrage van

David Renkema in deze bundel is in wezen een grote confrontatie met het falen van de mensheid, als het gaat om mondiale solidariteit. Hij drukt ons in zijn bijdrage nog eens hard met de neus op de echte feiten.

Tegen onrecht

Waarom zouden we ons dan blijven inzetten tegen armoede? Voor een goede bezinning op die christelijke opdracht kun je in de bundel goed terecht bij de bijdrage van Piet Houtman, die vanuit de Bijbel lijnen trekt in het probleem van de arme en de rijke. Bijvoorbeeld bespreekt hij de felheid, waarmee profeten zich tegen onrecht keren, wanneer de rijken zich niet aan Gods wet houden ten opzichte van de armen. *Wee degenen die zich huis na huis toe-eigenen, die akker na akker samenvoegen, tot er voor niemand meer ruimte is en zij alleen het land bewonen* (Jes. 5:8).

Deze tekst zouden overigens de Nederlandse projectontwikkelaars en woningbouwcorporaties ook wel wat vaker op zich in mogen laten werken.

Cappodocische vaders

Bij Houtman tref je mooie teksten en passages aan om je concreet te kunnen bezinnen op de ontwikkeling van je christelijk sociale visie. Wie zich wil confronteren met de functie van de kerk als sociale beweging, moet vooral ook het hoofdstuk van Govert Buijs lezen over de vroegchristelijke kerk en de Cappodocische vaders. Zij inspireerden de kerk tot een herkenbare sociale praktijk in de armen- en ziekenzorg, kinderopvang en onderwijs. Zelfs zodanig, dat de vruchtbare werking van die concrete barmhartigheid aan alle mensen ook de overheid inspireerde om daar beleid van te maken. Buijs sluit zijn bijdrage af met een citaat: *Als de sociale activiteit van de kerk er niet geweest was, zou de wereld nog heidens zijn. En, zal de wereld weer heidens worden.*

Govert Buijs inspireert met zijn bijdrage over de vroegchristelijke kerk, kerken tot sociale activiteit. De katholieke kerk had een brede blik en richtte zich tot alle mensen. In de bundel wordt ook de vraag gesteld in hoeverre kerkge-nootschappen hun sociale activiteit hebben ver-

smald tot 'eigen kerk eerst'. Ook tegen die achtergrond verdient de bijdrage van Buijs bijzondere aandacht. De bijdrage van Buijs ondersteunt mijn opvatting, dat wij onze interesse in de kerkgeschiedenis van de vroegchristelijke kerk veel meer aandacht zouden moeten geven. De vergelijking van de kerk in die tijd met de onze biedt houvast en nieuwe uitdaging.

De bundel *Voedselsafari* bevat veel goeds. Ik beveel de bundel graag aan voor allen die zich bezig houden met de vragen rond arm en rijk, honger en armoede. Het is een uitstekend vertrekpunt voor een gezamenlijke bezinning op onze houding tot deze essentiële vragen. Het

de katholieke kerk had een brede blik en richtte zich tot alle mensen

boek sluit af met een kritische opmerking over het gesprek tussen Kathleen Ferrier (CDA) en Prisma-directeur, Leendert de Jong over gerechtigheid en barmhartigheid. Ferrier zoomt in op het woord barmhartigheid. Zij wil dat woord graag schrappen, omdat het bevoogdend zou werken. Zij kiest voor een zakelijke visie: het gaat om gerechtigheid. Barmhartigheid en dankbaarheid mogen geen rol spelen; die tijd is voorbij. Die noties zijn in ontwikkelingssamenwerking verwerpelijik.

Een woord als barmhartigheid moet de christelijke kerk zich echter niet laten ontnemen. Het heeft een diepe betekenis, waarbij het niet gaat om bevoogding, maar om de houding van waaruit je recht wilt doen aan de medemens die tekort komt. Zonder die echte barmhartigheid zou er in de wereld wel eens minder gerechtigheid kunnen worden bewezen, dan met de rechtenbenadering van mw. Ferrier, die ongelijkheid alleen ogenschijnlijk oplost.

Jan Westert is redacteur van *De Reformatie*.

Reacties: j.westert@planet.nl

N.a.v. *Voedselsafari*, onder redactie van Eelco Fortuijn en Cors Vissers, ICS-cahier 46, Telos, Amsterdam

Organisatorische eenheid

Is de tijd voor organisatorische eenheid niet voorbij? Dat geluid klonk na het besluit van de Christelijke Gereformeerde synode om het 'federatief groeimodel' niet in te voeren. Het Nederlands Dagblad stelde het in een hoofdartikel. Weliswaar was het besluit van de synode betreurenswaardig, maar heel erg zwaar hoefden we er niet aan te tillen. Wie maakte zich immers nog druk om organisatorische eenheid? Plaatselijke samenwerking, gezamenlijke projecten: dat heeft de toekomst. Gelukkig liet de synode daarvoor wel alle ruimte.

B. Kamphuis ■

Organisatie niet het probleem

Het gaat mij nu niet om een reactie op het besluit van de CG synode. In het telefonische interview met het *Nederlands Dagblad* heb ik een eerste reactie gegeven. Daarin heb ik mijn teleurstelling onder woorden gebracht, naast dankbaarheid voor gebleven mogelijkheden. Als lid van het vrijgemaakte Deputaatschap Kerkelijke Eenheid (DKE) heb ik nu allereerst de taak om mee te werken aan de rapportage over het besluit aan de komende Generale Synode van de GKv. Het lijkt me niet juist daarop vooruit te lopen via de pers.

Toch wil ik wel graag kort reageren op de vraag of we het streven naar organisatorische eenheid maar niet moeten opgeven. Mijns inziens is die vraag niet op zijn plaats. Organisatorische eenheid is nooit het streven geweest van DKE. Het is altijd gegaan om kerkelijke eenheid, zoals de naam al zegt. En kerkelijke eenheid is geestelijke eenheid, zoals die zichtbaar wordt aan de maaltijd van de Heer. Natuurlijk kunnen bepaalde organisatorische maatregelen daaraan dienstig zijn. Maar die vormen op zichzelf genomen nooit het doel.

Dat is ook wel logisch, want organisatorische kwesties vormen ook niet het probleem. Kerkscheuringen hebben wel organisatorische gevolgen en soms organisatorische aanleidingen, maar vrijwel nooit organisatorische oorzaken. Het gaat over prediking, over liturgie, over de leer, over tucht - niet over de organisatie. Zelfs bij geschillen over kerkregering, spelen organisatorische vraagstukken niet de hoofdrol. Het gaat dan over de wijze waarop wij de regering door Jezus Christus moeten eerbiedigen - en dat is veel meer dan slechts een organisatorische kwestie. Ook de problemen tussen CGK en GKv zijn niet organisatorisch van aard. Het is altijd gegaan over de prediking, over de toe-eigening van het heil, over bevinding, over het verbond. Het feit dat een flink deel van de CGK niet met de GKv verder wil, heeft weinig met organisatie te maken, maar alles met spiritualiteit en de vormgeving daarvan. Het zou een illusie zijn om te denken dat je dat organisatorisch kunt oplossen.

Organisatie niet de oplossing

Immers als organisatie niet het probleem vormt, vormt ze ook niet de oplossing. Organisatorische eenheid zonder geestelijke eenheid levert geen kerkelijke eenheid op. Organisatorisch zit bijvoorbeeld de PKN uitstekend in elkaar - op vele punten kun je er jaloers op zijn. Maar toch kan ik de PKN niet als een geslaagd voorbeeld van kerkelijke eenheid zien, omdat de geestelijke eenheid ontbreekt, de eenheid in de ene belijdenis van de naam van Jezus Christus. Het idee dat de zogenaamde kleine oecumene zou moeten streven naar een soort mini-PKN heeft mij altijd tegengestaan. Kerkelijke eenheid heeft naar mijn overtuiging een ander karakter. Het is de aanvaarding van elkaar als broeders en zusters in de ene gemeenschap van de kerk, waarin de verzoening door het lichaam en bloed van Jezus centraal staat.

Het federatief groeimodel was dan ook niet een organisatorische oplossing. Natuurlijk zaten er organisatorische kanten aan. Maar de organisatie was zo licht mogelijk vorm gegeven, om alle ruimte te laten voor het groeien naar echte kerkelijke eenheid. In het woord 'federatief' moet je niet een bepaald organisatieprincipe horen. In 'federatief' klinkt het woord 'foedus' door, dat betekent: verbond. Wij hebben een verbond met onze God in Jezus Christus. Daarom hebben we een verbond met elkaar. Daarom zijn kerken aan elkaar verbonden. Een Kerkverband is een kerkverband. Die geestelijke verbondenheid, daarop mikt het federatief groeimodel.

Dat is dan ook het pijnlijke van de beslissing van de CGK synode. Gelukkig blijft er geestelijke verbondenheid. Die kan door geen synodebeslissing ongedaan worden gemaakt. Maar waar die verbondenheid in de ene plaats wordt erkend en genoten, wordt ze in de andere plaats ontkend en onmogelijk gemaakt. Het probleem tussen CGK en GKv is niet dat we geen gemeenschappelijke organisatie hebben. Het echte probleem is dat we geloven aan de gemeenschap der heiligen, maar dat geloof niet waar weten te maken. Dat is en dat blijft een diep verdriet.

Prof. dr. Barend Kamphuis is hoogleraar aan de Theologische Universiteit te Kampen en hoofdredacteur van dit blad.